

Структура робочої програми навчальної дисципліни
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра дошкільної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завдувач кафедри

Брежнева О.Г.

2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПО.Н. 09 Методика навчання дітей української мови в ДНЗ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма **Дошкільна освіта**

(назва)

Спеціальність **012 Дошкільна освіта**

(код та найменування спеціальності)

Спеціалізація

_____ (назва спеціалізації)

Факультет

філології та масових комунікацій

(назва факультету)

2019 – 2020 рік

Робоча програма «Методика навчання дітей української мови в ДНЗ»
(назва навчальної дисципліни)
для студентів ОПП Дошкільна освіта
Спеціальністю (напрямом підготовки) 012 «Дошкільна освіта»

Розробники:

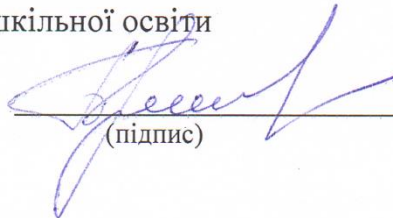
В.Ф. Яйленко, ст.викладач кафедри дошкільної освіти

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол від “27” серпня 2019 року, № 1

Завідувач кафедри дошкільної освіти

(підпис)

(Брежнєва О.Г.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 2	ОПП <u>Дошкільна освіта</u> (назва) Спеціальність: <u>012 Дошкільна освіта</u> (код та найменування спеціальності)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 180		7,8-й	7,8-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента -	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	40 год.	28 год.
		Практичні, семінарські	
		32 год.	20 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		108 год.	132 год.
		Індивідуальні завдання:	
		18(18) год.	
		Вид контролю:	
екзамен			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: озброїти студентів теоретичними знаннями й практичними вміннями, за допомогою яких вони зможуть досягти високого рівня навчання дітей другої, української мови, прищепити їм любов до української національної культури.

Завдання:

- ✓ розкрити методологічні й теоретичні засади методики навчання дітей другої мови;
- ✓ дати наукові знання про близькоспорідненість української і російської мов;
- ✓ ознайомити студентів з програмами, завданнями та змістом навчання дітей української мови в дошкільних закладах і групах з російською мовою навчання;
- ✓ озброїти їх практичними вміннями і навичками роботи з дітьми щодо навчання їх другої, української мови;
- ✓ розкрити методи, прийоми, форми ознайомлення дошкільників з українською національною культурою, літературою, традиціями, обрядами, святами;
- ✓ ознайомити студентів з передовим педагогічним досвідом роботи з навчання дошкільників української мови;
- ✓ розкрити шляхи методичної та організаційної роботи дошкільних закладів з батьками, у відділах освіти.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Дисципліна «Методика навчання дітей української мови у дошкільному закладі» відноситься до циклу дисциплін професійної підготовки (нормативна частина) і вивчається протягом сьомого та восьмого семестрів.

Передумови для вивчення дисципліни

«Методика навчання дітей української мови у дошкільному закладі» як теоретична і практична навчальна дисципліна перебуває у тісному взаємозв'язку з дисциплінами, які висвітлюють закономірності й механізми мови, мовлення, мовленнєвої діяльності, процесів розвитку мовлення, зокрема філософією, психологією (особливо віковою, педагогічною, психолінгвістикою), анатомією і фізіологією, лінгвістичними й педагогічними циклами дисциплін («Етнопедагогіка», «Народознавство», «Методика проведення занять з народознавства у дошкільному закладі», «Сучасна українська літературна мова», «Дитяча література», «Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям», «Культура мовлення і виразне читання», «Український фольклор та література для дітей»).

Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: теоретичні основи методики навчання дітей української мови, завдання та зміст, методи, прийоми, форми і засоби навчання дітей української мови у дошкільних закладах.

вміти: організовувати та здійснювати навчально-мовленнєву діяльність дітей дошкільного віку, використовувати відповідні методи та прийоми навчання дітей української мови як другої близькоспорідненої.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади методики

Тема № 1. 1. Загальні питання методики навчання дітей української мови в дошкільному навчальному закладі

Українська мова-національна мова українського народу. Місце української мови серед інших мов світу.

Закон України про мову. Конституція України про мову. Письменники, вчені й громадські діячі про мову.

Українсько-російські мовні зв'язки. Взаємовплив і взаємодія української і російської мов. Значення вивчення дітьми-росіянами другої, української мови.

Методологічні основи методики навчання української мови: мова-засіб спілкування між людьми, суспільне походження мови, зв'язок мови з мисленням і свідомістю, діалектичні закони розвитку та їх використання в методиці; мова й історія, практика-критерій істини.

Предмет і завдання курсу “Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах”, її зв'язок з іншими науками. Методи наукового дослідження.

Тема № 1. 2. Психолого-педагогічні та лінгвістичні засади методики навчання дітей української мови

Видатні педагоги й громадські діячі про час початку навчання дітей другої мови: Я.А. Коменський, К.Д. Ушинський, Д.І. Писарев, В.І. Тихеева, К.М. Водовозова. Сучасні зарубіжні (Е. Пулгрем, Е. Хауген, В. Пенфільд, У. Вайнрайх, В. Штерн та ін.) і вітчизняні вчені (Л.С. Виготський, Л.В. Щерба, О.О. Леонтьєв та ін.) про навчання дітей другої мови в ранньому й дошкільному віці. Експериментальні дослідження навчання дітей другої мови в ранньому (Ж. Ронже, В. Леопольд, А. Табуре-Келер, Н. Імедадзе, Л. Калініна) і дошкільному (Л. Надудварі, Е. Андреева, А. Величук, О. Негневицька та ін.) віці. Вплив двомовності на інтелектуальний розвиток дітей. Критика Л.С. Виготським теорії І. Епштейна. Позитивний досвід навчання другої мови дітей в дошкільних закладах країн близького зарубіжжя.

Види й типи двомовності. Їх характеристика. Специфіка російсько-української двомовності. Вплив двомовного оточення на культуру мовного спілкування дітей. Провідні українські вчені про культуру українського мовлення.

Інтерференція й транспозиція в оволодінні дітьми другою мовою. Типові помилки в мовленні дітей, їх причини й шляхи запобігання й усунення. Роль і місце рідної мови в оволодінні дітьми другою мовою.

Загальні відомості про українську мову та її розвиток. Формування української національної мови. Сучасна українська літературна мова

Близькоспорідненість української та російської мов.

Фонетична система української мови порівняно з російською. Спільне й відмінне.

Склад української лексики порівняно з російською. Спільне й відмінне.

Спільність і відмінність граматичних понять української та російської мов.

Норми української літературної вимови (порівняно з російськими).

Мова. Функції мови. Мовлення. Мовленнєва діяльність. Навчально-мовленнєва діяльність. Закономірності оволодіння дитиною рідною мовою та врахування в

процесі навчання другої мови. Імітаційна теорія оволодіння мовою. Творчий характер засвоєння мови дитиною.

Принципи навчання дітей другої мови: загальнодидактичні, загальнометодичні, часткові та спеціальні принципи навчання української мови. Роль мотивації у навчанні дітей другої мови.

Умови успішного навчання дітей української мови: усвідомлення рідної мови, формування “чуття другої мови” та міжмовне чуття, активна мовна практика, зразок правильної літературної мови, педагогічна оцінка й контроль, формування диференційованих установок на вживання другої мови, наявність самокорекцій. Управління процесом засвоєння дітьми другої мови.

Тема № 1. 3. Завдання і зміст навчання дітей української мови

Мета навчання-розвиток розуміння української мови й формування мовних навичок розмовної української мови.

Завдання навчання: виховання інтересу до національної мови українського народу, бажання спілкування українською мовою; виховання інтернаціональних і патріотичних почуттів; розвиток пізнавальних і мовних здібностей; практичне оволодіння лексику, фонетикою, граматику української мови; розвиток діалогічного й монологічного мовлення.

Зміст навчання дітей українського мовлення. Вимоги програм (різні варіанти) щодо навчання дітей дошкільного віку української мови з фонетики, лексики, граматики, зв'язної мови.

Ознайомлення дітей з творами українського фольклору й творами українських письменників.

Ознайомлення дітей з національною українською культурою, традиціями, обрядами, побутом.

Тема № 1. 4. Методи і прийоми навчання дітей української мови

Загальна характеристика й класифікація методів навчання другої мови: прямий, перекладний, комбінований, ситуативно-комунікативний, імітаційний.

Специфіка методів навчання української мови в умовах українсько-російської двомовності, їх координація з методами рідної (російської) мови.

Наочні методи навчання: спостереження, екскурсії-огляди, екскурсії, розглядання предметів і бесіда про них, розглядання й бесіда за картинами, театри, діафільми, кінофільми, інсценізація тощо. Їх місце в навчанні дітей другої мови.

Словесні методи навчання: читання художніх творів, розповідання казок, бесіди, переказ, заучування віршів, самостійні розповіді дітей, словесно-логічні вправи, мовні завдання тощо. Їхнє місце в навчанні дітей другої мови.

Ігрові методи навчання. Гра- провідний вид діяльності дітей.

Дидактичні ігри і вправи в навчанні української мови, класифікація і зміст. Місце дидактичних ігор на заняттях та у вільному спілкуванні.

Рухливі ігри зі співом, діалогом, народні хороводні ігри та їхнє місце в навчанні дітей української мови.

Ігри- драматизації та театралізовані ігри, їхнє місце в навчанні дітей української мови.

Прийоми навчання. Зіставлення- один з найбільш ефективних методичних прийомів у навчанні близькоспоріднених мов. Зміст зіставлення. Міжмовні та

внутрішні зіставлення. Місце й види зіставлень у ході навчання дітей української мови.

Взаємозв'язок і залежність вибору методів і прийомів навчання української мови від місцевих умов, специфіки двомовності, мовного розвитку дітей, конкретних мовних завдань.

Тема № 1. 5. Форми і засоби навчання дітей української мови

Форми навчання дітей української мови: заняття, ігри- заняття, повсякденне життя.

Заняття та ігри-заняття – провідна форма навчання дітей розмовної української мови. Специфіка занять, їхня структура, координація із заняттями з рідної мови. Тематичний принцип навчання. Методика проведення занять та ігор- занять.

Закріплення навичок української розмовної мови в повсякденному житті. Види роботи з українського мовлення.

Засоби навчання української мови. Мовлення вихователя та вимоги до нього. Дидактичний та наочний матеріал, його характеристика. Технічні засоби навчання, їхнє місце в закріпленні навичок українського розмовного мовлення.

Змістовий модуль 2.Методика навчання та розвитку українського мовлення.

Тема № 2. 1. Навчання дітей вимови українських звуків та словникова робота з дітьми

Фонетична система української мови порівняно з російською.

Зміст навчання правильності звуковимови в кожній віковій групі. Спеціальні принципи навчання. Показ і з'ясування артикуляції звуків, яких немає в російській мові. Прийоми навчання вимови важких звуків української мови. Імітація, чистомовки, скоромовки, вірші, вправи, їхнє місце на занятті. Прийоми роботи над наголосом, інтонацією української мови. Ігри і вправи на розвиток фонематичного слуху й закріплення звуковимови. Зіставлення фонетичних явищ української й російської мов.

Лексичний склад української мови порівняно з російською. Завдання й зміст лексичної роботи з української мови у кожній віковій групі. Тематичний принцип засвоєння лексики. Добір слів.

Словники-мінімуми. Введення нових слів, прийоми семантизації слів. Зіставлення лексики української та російської мов. Прийоми закріплення нових слів. Класифікація ігор і вправ на засвоєння української лексики, методики їх проведення. Педагогічний контроль за засвоєнням дітьми нових слів.

Тема № 2. 2. Формування граматичної правильності мовлення та розвиток зв'язного мовлення дітей

Граматичні явища української мови порівняно з російською. Завдання й зміст формування граматичних умінь (практичне оволодіння граматичними формами в процесі формування комунікативного мовлення) в кожній віковій групі.

Принципи добору й подачі граматичного матеріалу на заняття. Прийоми введення нових граматичних форм і конструкцій. Ігри та вправи на закріплення граматичних форм. Формування навичок граматичної самокорекції в дітей.

Діалогічне й монологічне мовлення. Завдання і зміст формування діалогічного

мовлення. Принципи й прийоми навчання діалогу дітей різного віку. Види діалогу. Місце діалогу в структурі заняття. Методика навчання діалогічного мовлення. Дидактичні, народні, рухливі ігри, малі жанри фольклору й художні твори, побудовані у формі діалогу, їхнє місце в формуванні навичок діалогічного мовлення.

Завдання і зміст формування монологічного мовлення. Принципи та прийоми навчання дітей переказування художніх творів, розповідей за картиною, самостійного розповідання.

Прийоми залучення дітей до активного мовного спілкування українською мовою в повсякденному житті.

Модуль (ЗМ) III – Методика ознайомлення дітей з національними традиціями та культурою українського народу

Тема № 3. 1. Методика використання народних джерел у розвитку українського мовлення

Місце української народної педагогіки в мовному розвитку й вихованні дітей. Завдання і зміст ознайомлення дітей з фольклорними джерелами. Принципи добору творів усної народної творчості. Методика роботи з казкою. Прийоми використання забавлянок, українських народних пісень, гуморесок.

Методика використання українських приказок, прислів'їв, загадок, скоромовок. Прийоми організації дозвілля й розваг дітей: українські колядки, вечорниці, веснянки, обжинки тощо.

Тема № 3. 2. Методика ознайомлення дітей з творами українських письменників

Завдання і зміст ознайомлення дітей з художніми творами. Принципи добору творів. Твори українських класиків (Т.Шевченко, Леся Українка, І.Франко, М.Коцюбинський, Л.Глібов та ін.) та сучасних радянських українських письменників. Методика художнього читання дітям.

Прийоми заучування віршів. Методика проведення літературних ранків і вечорів за творами українських письменників.

Тема № 3. 3. Методика ознайомлення дітей з національними традиціями і культурою українського народу

Поняття національної культури. Національні традиції українського народу. Державні символи України. Столиця України. Природні ландшафти України. Національні герої українського народу. Зміст регіональних програм ознайомлення дітей з рідним краєм.

Ознайомлення дітей з українським народним декоративним мистецтвом: рушники, хустки, глечики, дерев'яні вироби, килими, вишиванки, народні іграшки тощо.

Сучасне українське мистецтво; твори живопису, скульптури.

Методика ознайомлення дітей з українськими національними традиціями, обрядами, побутом, національним одягом (минулим і сучасним), архітектурою українського села (минулого і сучасного).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади методики												
Тема 1. Загальні питання методики навчання дітей української мови в дошкільному навчальному закладі.	10	2	2	-	-	6	14	2	2	-	-	10
Тема 2. Психолого-педагогічні та лінгвістичні засади методики навчання дітей української мови.	14	4	2	-	2	8	14	2	2	-	2	10
Тема 3. Завдання і зміст навчання дітей української мови.	14	4	2	-	2	8	14	2	2	-	2	10
Тема 4. Методи і прийоми навчання дітей української мови	16	4	4	-	2	8	16	4	2	-	2	10
Тема 5. Форми і засоби навчання дітей української мови	12	2	2	-	2	8	14	2	2	-	2	10
Разом за змістовим модулем 1	66	16	12	-	8	38	72	12	10	-	8	50
Змістовий модуль 2. Методика навчання та розвитку українського мовлення												
Тема 1. Навчання дітей вимови українських звуків та словникова робота з дітьми.	20	6	4	-	2	10	18	4	2	-	2	12
Тема 2. Формування граматичної правильності мовлення та розвиток зв'язного мовлення дітей	20	6	4	-	2	10	18	4	2	-	2	12
Разом за змістовим модулем 2	40	12	8	-	4	20	36	8	4	-	4	24

Змістовий модуль 3. Методика ознайомлення дітей з національними традиціями та культурою українського народу												
Тема 1. Методика використання народних джерел у розвитку українського мовлення.	18	4	4	-	2	10	16	2	2		2	12
Тема 2. Методика ознайомлення дітей з творами українських письменників.	14	2	2	-	2	10	16	2	2		2	12
Тема 3. Методика ознайомлення дітей з національними традиціями і культурою українського народу.	22	6	6		2	10	20	4	2		2	14
Разом за змістовим модулем 3.	54	12	12	-	6	30	52	8	6		6	38
Усього годин	160	40	32	-	18	88	160	28	20	-	18	112
Модуль 2												
ІНДЗ	20		-	-		20	20		-	-	-	20
Усього годин	180	40	32	-	18	108	184	28	20	-	18	132

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Загальні питання методики навчання дітей української мови в дошкільному навчальному закладі.	2/4
2.	Психолого-педагогічні та лінгвістичні засади методики навчання дітей української мови.	2/4
3.	Завдання і зміст навчання дітей української мови.	4/6
4.	Методи і прийоми навчання дітей української мови	2/6
5.	Форми і засоби навчання дітей української мови	2/6
6.	Навчання дітей вимови українських звуків та словникова робота з дітьми.	4/6
7.	Формування граматичної правильності мовлення та розвиток зв'язного мовлення дітей	4/6
8.	Методика використання народних джерел у розвитку українського мовлення.	4/2
9.	Методика ознайомлення дітей з творами українських письменників.	2/2
10.	Методика ознайомлення дітей з національними традиціями і	6/2

	культурою українського народу.	
	Разом	32/20

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Загальні питання методики навчання дітей української мови в дошкільному навчальному закладі.	6/10
2.	Психолого-педагогічні та лінгвістичні засади методики навчання дітей української мови.	8/10
3.	Завдання і зміст навчання дітей української мови.	8/10
4.	Методи і прийоми навчання дітей української мови	8/10
5.	Форми і засоби навчання дітей української мови	8/10
6.	Навчання дітей вимови українських звуків та словникова робота з дітьми.	10/12
7.	Формування граматичної правильності мовлення та розвиток зв'язного мовлення дітей	10/12
8.	Методика використання народних джерел у розвитку українського мовлення.	10/12
9.	Методика ознайомлення дітей з творами українських письменників.	10/12
10.	Методика ознайомлення дітей з національними традиціями і культурою українського народу.	10/14
	Разом	88/112

9. Індивідуальні завдання

Тема 1. Формування ключових компетенцій у дітей дошкільного віку в умовах полілінгвальності.

Тема 2. Кризи розвитку та їх вплив на мовленнєвий розвиток дитини.

Тема 3. Психологічний вік як чинник розвитку мовлення дошкільника.

Тема 4. Теоретико-методологічні засади навчання дошкільників української мови.

Тема 5. Навчально-мовленнєва діяльність як систематизована форма спілкування дитини.

Тема 6. Особливості навчання мовленнєвопасивних дітей у співробітництві.

Тема 7. Аналіз наукових підходів до з'ясування способів сумісної навчально-мовленнєвої діяльності дітей.

Тема 8. Лексична робота з українського мовлення з дітьми старшого дошкільного віку.

Тема 9. Український музичний фольклор та народні традиції в житті дошкільнят.

Тема 10. Типи індивідуальних занять, структура та вимоги до проведення.

Тема 11. Методика проведення корекційних індивідуальних занять зі звукової культури мовлення.

Тема 12. Вплив лінгвістичних ігор на розвиток монологічного мовлення.

Тема 13. Використання схем-моделей під час занять із навчання української мови дітей старшого дошкільного віку.

Тема 14. Наступність та перспективність у роботі дитячого садка та школи з граматики-орфографічної пропедевтики.

Тема 15. Педагогічні умови проведення занять із навчання української мови.

10. Методи навчання

Лекції (у тому числі проблемного викладення), семінарські заняття (традиційні, комбіновані), індивідуальні заняття (консультації), самостійна робота студентів з підручниками та іншою навчальною літературою.

11. Критерії оцінювання

12. Засоби оцінювання

Тести, модульні контрольні роботи, реферати, есе, презентації, екзамен.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3			ІНДЗ		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	10	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

15. Рекомендовані джерела інформації

1. Богуш А.М. Українська мова в дитячому садку. –К., 1991
2. Богуш А.М. Методика обучения русскому языку в национальном детском саду. –К.: Вища шк., 1990.
3. Крутій К.Л. Методика проведення індивідуальних занять із мовленнєвопасивними дітьми дошкільного віку. –Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС»Лтд, 2003.
4. Богуш А.М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник. 2-ге видання, доповнене і перероблене. –К.: Видавничий Дім «Слово», 2008.
5. Крутій К.Л., Котій Н.І., Письменна Л.М., Щербань Л.І. Конспекти занять із навчання української мови і розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку. –Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС»Лтд, 2007.
6. Крутій К. Навчання української мови дітей дошкільного віку: теорія і практика. –Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС»Лтд, 2000.
7. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення.
8. Білик О.П. Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія. –К.: Рад. шк., 1988.
9. Від “А” до “Я”. (Загадки, скоромовки, чистомовки). Методичний посібник для педагогічних працівників дошкільних закладів, вчителів початкових класів, батьків. –Тернопіль МП Мальва-ОСО, 1997.
10. Вашуленко М.С. Орфоепія і орфографія. –К.: Рад. шк., 1982.
11. Волох О.Т. Сучасна українська літературна мова. –К., Вища шк., 1986.
12. Выготский Л.С. К вопросу о многоязычии в детском возрасте. Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии./ Под ред. Ильясова И., Ляудиса В.Я. –М.: МГУ, 1986.
13. Диагностические методики выявления уровня психического развития детей дошкольного возраста. –Одесса, 1991.
14. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. –М., 1985.
15. Коваль А.П. Культура української мови. –К.: Наукова думка, 1982.
16. Мацько Л., Сидоренко О. Українська мова. –К., 1997.
17. Методика изучения русского языка/ Под ред. Г.М.Иваницкой, Н.А.Пашковской. –К., 1986.
18. Методика викладання української мови в середній школі. За ред. І.С.Олійника. –К., 1989.
19. Методика викладання української мови. За ред. С.І.Дорошенка. –К., 1989.
20. Негневицкая Е.И., Шахнарович А.М. Язык и дети. –М.: Наука, 1981.
21. Номис М. Українськи приказки, прислів'я. –К.: Либідь, 1993.
22. Скалкин В.Л. Основы обучения усной иноязычной речи. –М., 1981.
23. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. –К., 1985.
24. Тоцька Н.І. Фонетика української мови та її вивчення у початкових класах. –К., 1986.

25. У світі звуків: Метод. рекомендації для вихователів дитячих садків / Укл. Стрюк К.І. –К.: РМК, 1991. –40с.
26. Фольклорна веселка. –К.: Муз. Україна, 1988.